

BLECKSLAGARYRKET.

Enligt uppgift reste en del människor från Ulricehamns-bygden till Tyskland under 1860-talet för att lära bleckslageriyrket, eftersom man där långt tidigare idkat detta hantverk.

I Tyskland tillverkade man också bleckplåt, något som man aldrig gjort i Sverige.

Sedan man kom hem till Sverige började man tillverka bunkar, krukor, hinkar, fotogenlyktor mm, som ersatte de gamla trä- och lerkärl, som tidigare använts. Man tillverkade också formar för ljusstöpning, ljuskronor, leksaker mm.

Till en början klarade man sig med mycket enkla verktyg och maskiner, t.ex. plåtsax, hammare, träklubba, lödkolv samt några tänger. Falsar knackades upp mot eggen på en vanlig yxa. Bunkar och flaskor rundades omkring en trækloss, olika stor allt efter kärlets storlek. Man gjorde själv enkla verktyg, och så småningom köpte man in maskiner, kantmaskin för falsar, rundmaskin för rundning av hinkar och bunkar, samt bottenfalsmaskin, vilket är en maskin som man klämde fast bottnarna med.

Så småningom anställde man "gesäller", och då dessa hade lärt sig yrket startade de egna bleckslagerier. Efter några år fanns ganska många bleckslagare runt Ulricehamn.

Mycket av tillverkningen såldes till knallar eller gårdfarihandlare som reste omkring i bygderna och sålde bleckvaror. Dessa kallades ofta för bleckknallar.

1937 bildades Sveriges Bleckslageriidkarförening. Det fanns ca 80 medlemmar från Teckomatorp i söder till Skellefteå i norr. Nästan alla hade utvandrat från Ulricehamnsbygden eller hade anknytning dit.

22/3-97 Gunnar Johansson

HISTORIK ÖVER BLECKSLAGERI I BLIDSBERG

BLECKSLAGERIET KOM TILL SVERIGE FRÅN TYSKLAND UNDER SENARE DELEN AV 1800-TALET.

DE FLESTA BLECKSLAGERIERNA STARTADES I GÄLLSTAD OCH ULRICEHAMNSBYGDEN. OFTA DREV MAN BLECKSLAGERI SAMTIDIGT SOM MAN HADE ETT LITET JORDBRUK.

MAN BÖRJADE TILLVERKA HINKAR, BUNKAR, RIVJÄRN, LITERMÅTT, BAKLÄDOR, MJÖLKKYLARE, BAKELSEMÅTT, VATTENKANNOR, FOTOGENKANNOR MM AV BLECKPLÅT, VILKA ERSATTE DE GAMLA TRÄ- OCH LERKÄRL SOM MAN TIDIGARE ANVÄNT.

FARFARSFAR JOHANNES JONASSON FÖDD 1828 I GÄLLSTAD

HADE INGEN EGEN TILLVERKNING, MEN FÖRSÖRJDE SIG SOM KNALLE ELLER GÄRDFARIHANDLARE OCH FÖRETOG MÅNGA STRAPATSRIKA RESOR, OFTA MED HÄST OCH VAGN. ENLIGT GAMLA KASSABÖCKER FRÅN 1880-TALET VAR HAN EN MYCKET BRA KUND HOS

FARFAR CARL J JOHANSSON FÖDD 1864 I GÄLLSTAD

HAN STARTADE BLECKSLAGERI I GÄLLSTAD, TROLIGEN 1888. HAN FLYTTADE MED FAMILJEN FRÅN PÅBO GÄLLSTAD TILL HOLMEN BLIDSBERG 1909, DÄR HAN FORTSATTE VERKSAMHETEN OCH TILLVERKADE BL.A. BUNKAR, HINKAR, FOTOGENKANNOR, MJÖLKKYLARE, KAKMÅTT OCH BAKFORMAR. EFTER HANS DÖD 1931 FORTSATTE SONEN ANDERS MED BLECKSLAGERIET. DESSA GAMLA MASKINER FRÅN 1880-TALET FINNS NU PÅ BORÅS MUSEUM.

FAR SVEN JOHANSON FÖDD 1893 I GÄLLSTAD

STARTADE EGET BLECKSLAGERI 1926 OCH EFTER HANS DÖD 1952 HAR JAG DRIVIT RÖRELSEN VIDARE UNDER NAMNET METALLINDUSTRI AB, MED TILLVERKNING AV KAKMÅTT OCH BAKFORMAR. FÖRETAGET MED HELAUTOMATISKA MASKINER FÖR TILLVERKNING AV KAKMÅTT OCH MÖRMÅTT SÅLDES 1988 TILL MEKANOVERKEN I FORSHEDA.

DE GAMLA MASKINERNA FRÅN 1920-TALET HAR VI SKÄNKT TILL BLIDSBERGS HEMBYGDSFÖRENING OCH FINNS NU INNE I KVARNEN.

FÖRUTOM OVAN NÄMNDA BLECKSLAGARE HAR DET I BLIDSBERG FUNNITS ALBERT JOSEFSSON (BLECK-ALBERT) OCH ANDERS BLIDH.

BLIDSBERG 12 AUGUSTI 1995

GUNNAR JOHANSON

Kopparslagare ett yrke från en svunnen tid.

Arbetet med tillverkning av kopparföremål såsom kokkärl, pannor, prydnadsföremål mm har medeltida och förhistoriskt ursprung, men någon skråbildning bland utövarna kom inte till stånd förrän i början på 1600-talet. Det äldsta kopparslagareämbetet i landet bildades i Stockholm den 7 augusti 1602. För att få bilda ett ämbete i en stad krävdes att tre mästare inom samma yrke fanns på platsen, annars tillhörde kopparslagaren den närmast belägna stadens ämbete. Skråbildningen i landets övriga städer kom ganska sent till stånd.

Efterfrågan på kopparslagarens alster ökade märkbart under 1700-talets senare del. En av deras viktigaste tillverkning var brännvinspannor. Kaffekannor tillverkades bevisligen redan på tidigt 1700-tal, men före år 1800 var kaffekannan liksom tekannan en exklusiv företeelse i svenska hem. Kaffekannor av olika former och utförande blev en stor artikel för kopparslagaren under 1800-talets senare hälft - då kaffet blev svensk nationaldryck. Förutom brännvinsapparater och kaffepannor tillverkades bland annat en mängd hushållsföremål. Kokkärl som kittlar, pannor och kastruller. I vissa hushåll hade man olika kittlar till olika ändamål, ex fiskkittel, soppkittel, syltkittel, potatiskittel, grötkittel eller vällingkittel i varierande storlekar från 5 liter upp till 60 liter - litersmått, kakformar mm. Även tvättgrytor var en i dubbel bemärkelse stor artikel.

Industrin anlätade kopparslagaren för tillverkning av bl a rör och flänsar till industriellt ändamål. Kopparslagaren höll också till på hustaken, även om det mest var vanligt att specialister inom yrket skötte det arbetet. En viktig detalj i det sammanhanget var att man enbart fick lägga koppartak. Annat material var bleck eller plåtslagarnas område och tvärtom. (Det uppstod mycket stridigheter kring taktäckningen också mellan bleckslagare och plåtslagareskrået som först efter näringsfrihetens införande förenades till Bleck & Plåt).

En stor del av kopparslagarens arbete bestod i att förtenna kopparkittlar och andra bruksföremål. Då kittlarna och grytorna inte användes, stod de blankskurade och stälpta på en hylla. Detta med den eviga putsningen, slet upp förteningen och därför fick man förtenna om dem ca vart tredje år. Mängden av kittlar och grytor av koppar var ofta en måttstock på hur välbärgad en gård eller familj var.

Kopparslagaren hade tillsammans med bl a skomakaren och smeden en hög status i samhället. Ofta bedrevs yrkesverksamheten som ett rent familjeföretag där sönerna i familjen lärde sig yrket och sedan övertog och drev verksamheten vidare.

Omkring år 1930 gick kopparslageriförbundet upp i Bleck Plåtslageriförbundet och därmed kan man väl säga att kopparslageriet i stort upphörde att vara ett yrke.

PB

Båstad

Bertil Persson